

Material didàctic
complementari a
l'exposició itinerant
per combatre prejudicis
i rumors sobre la diversitat:
Viatge a Tatinutropo

ÍNDEX

Presentació.....	5
Introducció.....	7
Activitats:	
1. Els Catalans són.....	11
2. Què o qui sóc?.....	15
3. El cinema com a forma de trencar prejudicis.....	17
4. Quines conseqüències poden tenir els nostres prejudicis?.....	19
5. Mulla't!.....	23
6. El paternalisme naïf.....	27
7. El racisme latent.....	31
8. La diversitat de la Immigració.....	33
9. La diversitat dins de l'aula.....	37
10. El paper dels mitjans de comunicació en la transmissió dels estereotips.....	41
11. Una imatge per a la Immigració.....	45
12. El rumor.....	47
13. La immigració i l'humor.....	49
14. Fem la nostra campanya de sensibilització.....	55
Definicions.....	59
Bibliografia de referència.....	61

L'exposició itinerant **Viatge a Tatinutropo** és una iniciativa fruit de la inquietud comuna del Consell Comarcal del Vallès Occidental i de la col·laboració de moltes persones i institucions del territori que han volgut posar en comú el seu compromís per evitar un tracte discriminatori a casa nostra. Tant l'exposició, com les activitats i els materials que se'n deriven, orientades a la ciutadania en general, com el *Manual per combatre prejudicis i rumors sobre diversitat ètnica* editat el 2008 i dirigit als professionals que treballen amb públic culturalment divers, pretenen constituir una aportació útil a la difícil tasca de combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat.

Els materials didàctics que teniu a les vostres mans, són part de les accions paral·leles pensades per complementar l'exposició itinerant. Aquests materials contenen un seguit d'activitats que estan especialment pensades per treballar, amb alumnat de secundària, batxillerat i cicles formatius, conceptes clau com els estereotips, la discriminació ètnica o els rumors.

Antoni Rebolleda i Calendario
President del Consell Comarcal
del Vallès Occidental

Des del Consell Comarcal entenem la importància de difondre eines pedagògiques als centres educatius que facilitin la reflexió a l'aula del que comporten els prejudicis cap a qualsevol col·lectiu. Les possibilitats d'aquests materials són àmplies, tan pel que fa a les franges d'edat com als àmbits educatius locals on es poden aplicar. Els materials que us presentem, consten bàsicament, d'un bloc de diverses d'activitats descrites amb detall, per a poder-les posar en pràctica amb facilitat.

Confiem que els ajuntaments canalitzaran la participació activa d'escoles, instituts, casals i associacions, entre d'altres, per tal que aquest material multipliqui l'acció de sensibilització a cada població per on transiti l'exposició i ens permeti avançar en la tasca de combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat.

Isabel Garcia Ripoll
Presidenta de la Comissió Informativa de
Convivència Intercultural i Nova Ciutadania

Introducció

El material didàctic que presentem tot seguit forma part de l'esforç que el Consell Comarcal del Vallès Occidental està fent per combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat ètnica. Concretament, aquest material s'ha elaborat com a complement a l'exposició **Viatge a Tatinutropo** que, de manera itinerant, viatja pels municipis del Vallès Occidental i que pot ser visitada pel conjunt de la població de la comarca. Aquest projecte va veure la llum arran del treball endegat per una comissió de personal tècnic dels ajuntaments de la comarca que per mitjà del Consell Comarcal va elaborar el **Manual pràctic per combatre prejudicis i rumors sobre la diversitat ètnica** dirigit a professionals que treballin en l'atenció directa a públic culturalment divers. Gràcies a aquesta comissió, van sorgir noves propostes per continuar aprofundint en la matèria, entre les quals hi havia el disseny d'una exposició i les accions de dinamització paral·leles dirigides a diferents col·lectius ciutadans, entre els quals trobem la infància i la joventut.

Les activitats que se suggereixen a continuació van adreçades sobretot a l'**alumnat de Secundària (ESO, Cicles Formatius i Batxillerat)** que hagi visitat l'exposició, per tal de desenvolupar els diferents continguts abordats. Tanmateix, i tot i no haver-la visitada, pensem que el conjunt de propostes que es recullen en aquest document també poden ser vàlides per a aquell personal educatiu o de dinamització del lleure que tingui interès a treballar aspectes relacionats amb les actituds prejudicials, els rumors i les falses concepcions sobre la diversitat per raó de la procedència, els costums, les creences o simplement per l'aparença física.

Un dels nostres objectius és **facilitar l'aprenentatge a partir de la reflexió i la implicació activa de l'alumnat incloent la pròpia diversitat** d'origens, situacions i ca-

pacitats personals, tendències i entorn sociocultural que podem trobar en el col·lectiu de joves i infants. En definitiva, no es tracta de sensibilitzar la població autòctona sobre els prejudicis vers la immigrada, sinó d'anar més enllà i reflexionar sobre els propis temors vers qualsevol altre col·lectiu considerat diferent. En aquest sentit, malgrat que l'exposició està orientada a treballar actituds i comportaments negatius cap a qualsevol persona que inicia i viu un procés migratori, especialment quan els seus trets físics o culturals n'evidencien la diferència, aquests materials també permeten debatre sobre altres fenòmens prejudicials que esbiaixen la percepció respecte al gènere, l'orientació sexual, la pertinença a determinats grups socials i les discapacitats, entre d'altres qüestions. D'altra banda, tampoc no podem obviar que la població immigrada pot tenir les seves pròpies percepcions respecte d'altres comunitats ètniques o vers la mateixa societat d'acollida. Entenem que dins de les aules hi ha pluralitat i que aquesta no ha de ser vista com una contrarietat sinó a la inversa, com un recurs que cal aprofitar.

En relació amb les característiques de les activitats plantejades en aquest document, val a dir que presenten **diferents graus de dificultat**, la majoria poden ser fetes per qualsevol grup independentment de les seves condicions. La diferència fonamental rau en el grau de reflexió que assoleixin durant el debat. Per exemple, aquelles activitats relacionades amb els mitjans de comunicació requereixen d'un nivell de comprensió de text més elevat, així i tot, fins i tot els grups amb un nivell més baix poden treballar-les amb notícies més senzilles, breus o fins i tot amb titulars. En tot cas, sempre serà el personal docent i dinamitzador de l'acció qui n'avaluarà la idoneïtat segons el ritme i el nivell del grup amb el qual es desenvoluparan els tallers.

Un altre punt que cal considerar és l'abordatge de les temàtiques que es desenvolupen. Cada activitat aporta prismes o elements de reflexió diferents, amb l'avançatge que són independents entre ells. D'aquí que el personal docent pugui escollir què vol implementar en funció del ritme i les característiques del grup, tot i que sempre és recomanable fer un ampli ventall de les activitats proposades si s'hi vol aprofundir. En aquest sentit, per exemple, les activitats 1, 2 i 3 tracten temàtiques molt semblants i, per tant, es pot escollir aquella que es consideri més idònia. De la mateixa manera, les activitats 10 i 11 també són molt similars quant a contingut, però molt diferents quant a metodologia. El personal docent podrà escollir aquella que s'adeqüi millor al temps i els materials disponibles.

També cal tenir present que la duració total, si es volen implementar totes les fitxes d'aquest material, és considerable i és probable que, si bé alguns grups poden comptar amb gran part del curs per anar abordant diferents qüestions, altres disposaran d'un temps més reduït, i limitaran la tria a aquelles accions que es considerin més interessants.

Una qüestió que també s'ha tingut en compte és el llenguatge que calia utilitzar. S'ha procurat seguir una revisió d'estil d'acord amb la diversitat, sense obviar les apreciacions en matèria de gènere o per altres motius, especialment durant les explicacions de l'activitat i en els elements clau de debat. Tanmateix, per a la reproducció d'expressions i pensaments estereotipats s'ha mantingut, en alguns casos i quan s'ha considerat oportú, els biaixos de gènere més comuns per donar realisme i espontaneïtat a algunes situacions quotidianes, sense forçar-ne el llenguatge.

Cal destacar que la majoria d'activitats plantejades en aquest dossier no requereixen de material complementari ni d'una preparació prèvia gaire complexa. Algunes, però, demanen una planificació determinada si tenim en compte que aquells i aquelles que hi participin hauran d'implicar-s'hi activament i preparar pel seu compte o en un grup unes tasques prèvies a la sessió. En alguns casos, també cal material addicional com ara pel·lícules, recursos audiovisuals o bé connexió a Internet.

Estructura de la guia

Les activitats estan organitzades en fitxes i recullen els continguts següents:

- **Objectius:** finalitat que es persegueix amb cadascuna de les activitats.
- **Temps previst per a l'activitat:** previsió del ritme de la dinàmica, tenint en compte que, quan es finalitzi amb un debat, el temps estarà supeditat a la gestió i el desenllaç d'aquest.
- **Desenvolupament de l'activitat:** guió i descripció detallada sobre com cal dur a terme l'activitat.
- **Elements clau per al debat:** orientacions i materials d'utilitat docent tant per a la conducció del debat (possibles arguments, reflexions i preguntes que caldrà desenvolupar), com elements més teòrics que facilitin la comprensió de les qüestions clau.
- **Materials de l'activitat:** materials que hauran de ser distribuïts en fotocòpies a l'alumnat per fer l'activitat.

Finalment, exposem un quadre resum amb el conjunt d'activitats que presentem, el format que presenten i el tema que tracten:

	ACTIVITAT	FORMAT	TEMA QUE TRACTA
1	Els catalans són	Debat	Els estereotips i prejudicis més comuns i estesos. La generalització i exageració com a fonament dels mateixos.
2	Què o qui sóc?	Mímica	La comunicació no verbal com a mecanisme per desemmascarar els tòpics de l'imaginari col·lectiu.
3	El cinema com a forma de trencar prejudicis	Cinefòrum	El cinema com a eina per reflexionar i posar en dubte els nostres prejudicis.
4	Quines conseqüències poden tenir els nostres prejudicis?	Test / recerca	Les conseqüències dels prejudicis en les nostres decisions. Els efectes de la discriminació en les persones.
5	Mulla't!	<i>Role playing</i>	L'exageració i la generalització com a base dels nostres prejudicis i de les decisions que prenem.
6	El paternalisme naïf	Comentari de text	Paternalisme naïf i posicionaments davant de la immigració.
7	El racisme latent	Cinefòrum	El racisme latent com una actitud més estesa i subtil que el racisme tradicional o biològic.
8	La diversitat de la immigració	Qüestionari d'idees prèvies	Els imaginaris negatius que s'associen a la immigració i l'heterogeneïtat de situacions, interessos, característiques..., que acompanyen el fenomen migratori.
9	La diversitat dins de l'aula	Història de vida / recerca	La immigració com una constant a la història de la humanitat. La cultura com un bagatge dinàmic.
10	El paper dels mitjans de comunicació en la transmissió dels estereotips	Premsa / recerca	El discurs implícit de les notícies, la seva no neutralitat, i despertar l'esperit crític sobre aquelles que deliberadament ens transmeten prejudicis.
11	Una imatge per a la immigració	Internet / recerca	Les fotografies que acompanyen les notícies o que habitualment s'exposen són, en si mateixes, transmissores d'un imaginari empobrit i violent de la immigració.
12	El rumor	Dinàmica comunicativa	Què són i com funcionen els rumors. El nostre paper en la seva transmissió.
13	La immigració i l'humor	Reflexió / acudits	L'humor com a eina per desmuntar les falses concepcions sobre la immigració.
14	Fem la nostra campanya de sensibilització	Projecte	El foment d'una actitud activa entorn a la sensibilització i el canvi del nostre entorn.

ACTIVITAT 1

Els
Catalans
són...

OBJECTIUS

- Saber què són els estereotips i els prejudicis.
- Reconèixer alguns dels més comuns.
- Reflexionar sobre com s'aprenen i es transmeten.
- Posar de relleu com són els mecanismes que ens porten a generalitzar i estereotipar els comportaments vers costums, cultures o simplement punts de vista diferents dels nostres.

TEMPS PREVIST PER L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

S'escriuen a la pissarra les afirmacions següents:¹

- *Alemanys cap quadrats*
- *Francesos i anglesos estirats*
- *Italians seductors i amants*
- *Anglesos obsessionats per la puntualitat*
- *Catalans avorrits*
- *Sud-americans masclistes*
- *Musulmans fonamentalistes*
- *Argentins xerraires*
- *Espanyols festaires*
- *Nord-americans estúpids*
- *Madrilenys fatxendes*
- *Bascos bèsties o burros*
- *Andalusos mandrosos*
- *Gallecs desconfiats*
- *Catalans garrepes*
- *Valencians de dretes*
- *Gitanos lladres*

Un cop escrites i llegides en veu alta es fan les preguntes següents a l'alumnat:

- Considereu que aquestes afirmacions són certes?
- Amb quines estariu d'acord i amb quines no?
- Sabeu què és un estereotip?
- I un prejudici?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

L'**estereotip** és una atribució generalitzada de determinades característiques d'alguns membres d'un grup al seu conjunt. Segons això, s'atribueixen qualitats a una persona com a membre d'un grup i no se'l jutja com a individu (Myers, 1995). *(Aquesta definició pot ser escrita a la pissarra per facilitar-ne la comprensió.)*

Els estereotips solen tenir una base empírica, però és precisament l'exageració i la generalització indiscriminada envers el conjunt dels membres d'una comunitat el que els converteix en prejudicis. L'equivoc rau en la seva extrapolació, com també la seva permanència en el temps, ignorant-ne les particularitats i els canvis que es produeixen entre els subjectes de qualsevol grup.

En aquest sentit i respecte al tema de debat, cal preguntar a l'alumnat sobre les generalitzacions que impliquen aquestes afirmacions. Exposem unes quantes preguntes que poden ajudar a la reflexió sobre aquest aspecte:

- Totes les persones alemanyes són cap quadrats?
- Totes les persones musulmanes són fonamentalistes?
- Tots les persones madrilenyes són fatxendes?
- Tots les persones catalanes som garrepes, avorrides i estirades?

Segurament el grau de desacord apareixerà a l'última de les afirmacions ja que quan es tracta del grup del que formem part és molt més fàcil veure l'enorme diversitat interna que hi ha:

¹ Als materials de l'activitat també trobareu aquestes afirmacions, així que també podeu fer-ne fotocòpies per a l'alumnat en comptes d'escriure-les a la pissarra.

- I si totes les persones catalanes no som garrepes, avorrides i estirades, per què penseu que totes les persones alemanyes sí que són cap quadrats, que tots les persones musulmanes són fonamentalistes o que totes les persones madrilenyes són fatxendes?

Sovint els estereotips van acompanyats de **prejudicis**, és a dir, d'una predisposició favorable o desfavorable cap a qualsevol membre de la categoria en qüestió. La definició més estesa de prejudici és la que presenta Allport (1954). Segons Allport un prejudici és una actitud hostil i desconfiada envers alguna persona que pertany a un col·lectiu, simplement a causa de la seva pertinença a aquest grup. *(Aquesta definició pot ser escrita a la pissarra per facilitar-ne la comprensió.)*

Sovint els prejudicis estereotipats s'aprenen i es transmeten sense cap contacte (o independentment del contacte) amb els membres del col·lectiu prejudicat. Família, amistosats, relacions de veïnatge i de feina i mitjans de comunicació són transmissors d'imaginari que no solament no qüestionem, sinó que acabem assumint com a propis, de manera que nosaltres ens acabem convertint en la veu difusora dels estereotips i els prejudicis associats. En aquest sentit, caldrà preguntar a l'alumnat:

- Quantes persones alemanyes coneixeu?
- I musulmans?
- I franceses?
- I gallegues?
- I gitanes?
- I madrilenyes?

(És important especificar que es tracta de conèixer en profunditat aquestes persones, ja que els trets als quals hem fet referència, en gran mesura, són aspectes de la personalitat que no pots jutjar sense conèixer bé la persona.)

- Totes són cap quadrats?
- Totes són fonamentalistes?
- Totes són estirades?
- Totes són desconfiades?
- Totes són lladres?
- Totes són fatxendes?
- Totes som garrepes i avorrides?

Finalment, també es pot reflexionar a l'entorn del llenguatge que s'ha fet servir i que habitualment utilitzem per expressar els nostres pensaments: un llenguatge plenament masculí.

Tal com apunta Eulàlia Lledó a *De llengua, diferència i context* (2005), en societats com la nostra, en la qual les dones encara patim discriminacions per raó de sexe, el llenguatge recull aquestes discriminacions i les reproduceix en les seves estructures. Són manifestacions de la llengua que ens podem trobar cada dia en tota mena de situacions i que ens fan palesa la inèrcia amb què sovint ens expressem i reproduïm biaixos de gènere.

Aquesta inèrcia és fruit d'una interiorització inconscient de les estructures culturals, econòmiques, socials i de poder de la societat en la qual vivim, una societat que encara prioritza l'androcentrisme i que reproduceix pràctiques sexistes.

L'androcentrisme, és a dir, pensar només en els homes quan es parla, quan s'escriu, té indubtables repercussions en els usos de la llengua i, en un grau més alt que el sexisme —que es defineix més avall—, és la causa i l'origen d'uns determinats usos de la llengua que tendeixen a excloure o a fer invisibles les dones en la llengua.

L'altre concepte fonamental per entendre alguns dels usos de la llengua és el sexisme. En contrast amb l'androcentrisme, que com s'ha vist més amunt és sobretot un punt de vista, el sexisme és bàsicament una actitud que defensa i reproduceix, a través de l'assignació de diferents i jeràrquics estereotips sexuals, la superioritat d'un sexe sobre un altre i, concretament, la supremacia del sexe masculí i el conjunt de creences que la justifiquen i la mantenen (Mirón, 2004).

Materials

MATERIALS DE L'ACTIVITAT 1:

Creieu que les següents afirmacions són certes:

- *Alemanys cap quadrats*
- *Francesos i anglesos estirats*
- *Italians seductors i amants*
- *Anglesos obsessionats per la puntualitat*
- *Catalans avorrits*
- *Sud-americans masclistes*
- *Musulmans fonamentalistes*
- *Argentins xerraires*
- *Espanyols festaires*
- *Nord-americans estúpids*
- *Madrilenys fatxendes*
- *Bascos bèsties o burros*
- *Andalusos mandrosos*
- *Gallecs desconfiats*
- *Catalans garrepes*
- *Valencians de dretes*
- *Gitanos lladres*

ACTIVITAT 2

Què o qui sóc?

OBJECTIUS

- Analitzar els estereotips que tenim assumits culturalment.
- Reconèixer alguns dels més comuns.
- Comunicació no verbal.
- Reflexionar sobre quins són els col·lectius sobre els quals recauen gran part dels més negatius.
- Posar de relleu com els hem après i com som part activa en la seva transmissió.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Aleatòriament la persona que conduirà l'activitat anirà escollint membres de l'alumnat per representar els papers que els dirà a cau d'orella. A partir de la mímica, la gesticulació o la parla (sense desvelar el personatge directament), el membre escollit haurà de representar el paper i la resta del grup l'haurà d'endevinar.

Els papers que anirà dient el monitor o la monitora poden ser:

- *Fes de mico.*
- *Fes d'executiu/iva.*
- *Fes d'elefant.*
- *Fes de peix.*
- *Fes de cambrer/a.*
- *Fes de dona.*
- *Fes d'immigrat/ada.*
- *Fes de gitano/a.*
- *Fes d'home.*
- *Fes d'home homosexual.*
- *Fes de lesbiana.*
- *Fes de discapacitat/ada.*
- *Fes de jove.*
- *Fes de mexicà/ana.*
- *Fes de...*

En l'avaluació posterior, es plantejaran i discutiran els estereotips que s'hagin produït per part de les persones que han representat els diferents papers.

- (Només en el cas de no haver fet l'activitat anterior.) Sabeu què són els estereotips i els prejudicis?
- Penseu que teniu prejudicis?
- Per la imitació d'aquests personatges, quins estereotips heu reproduït?
- Sobre quins col·lectius?
- Quins altres estereotips hi ha sobre aquests col·lectius?
- Penseu que són veritat?
- Penseu que totes les persones joves sou festaires (que només penseu en la festa) o irresponsables? (Són estereotips que hi ha sobre el col·lectiu dels/de les joves.)
- Llavors, totes les persones homosexuals «tenen ploma»? (Expressió que quotidianament és fa servir per denotar trets o comportaments associats a la feminitat per part d'homes homosexuals.)
- Totes les dones són presumides o ximples?
- Totes les persones immigrades són pobres o sense estudis?
- Totes les persones gitanes són lladres?
- Tots els...

(Per a les últimes preguntes s'han fet servir els estereotips que més sovint s'associen als col·lectius als quals ens hem referit a les imitacions. No obstant això, se'n poden fer servir altres, especialment si han sortit en el debat previ.)

En el cas que continuïn reafirmant els mateixos estereotips, es pot continuar preguntant:

- Quantes persones gitanes coneixeu personalment?
- Quantes persones homosexuals coneixeu personalment?
- I tots són així? Tots?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aquesta és una dinàmica que se sosté en l'espon-taneïtat de l'alumnat per extreure els imaginaris prejudiciosos que puguin tenir arrelats en el seu subconscient a l'entorn de determinats col·lectius. És probable que racionalment o discursivament no hi estiguin d'acord, però són conscients que formen part de l'imaginari col·lectiu de la nostra societat.

L'activitat que aquí es proposa és força semblant a l'anterior. No obstant això, ara es tracten específicament estereotips i prejudicis molt més diversos i no solament aquells que fan referència al tarannà de les persones d'una determinada regió o país. En aquest sentit, pot ser entesa com a complementària a l'anterior o no, és a dir, es poden fer totes dues o només una.

En el cas que es consideri més oportú fer servir aquesta dinàmica en comptes de la primera, és convenient que igualment es tingui com a referència el contingut explicatiu de l'apartat *Elements clau per al debat* de la primera activitat, en el qual hi ha les definicions clau.

ACTIVITAT 3

El cinema com a forma de trencar prejudicis

OBJECTIUS

- Analitzar els estereotips que tenim assumits culturalment.
- Reconèixer-ne alguns dels més comuns.
- Reflexionar sobre quins són els col·lectius sobre els quals recauen gran part dels més negatius.
- Reflexionar sobre el paper del cinema tant en la transmissió com en la reflexió sobre els estereotips.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Dues hores aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Visionat de la pel·lícula:

Quiero ser como Beckham

Any: 2002
Direcció: Gurinder Chadha
Producció: Kintop Pictures

Sinopsi: La Jesminder és una noia hindú de divuit anys que viu amb la seva família a Londres. Els seus pares volen que sigui educada per ser una perfecta esposa índia, però ella no té temps de pensar en aquestes coses perquè el que li agrada és jugar a futbol. Un dia, mentre està jugant al parc, la Jules es fixa en ella i la convida a unir-se a l'equip femení local. De la nit al dia, la Jesminder té un munt d'oportunitats que fan trontollar el seu petit món. Té l'oportunitat de portar el seu equip a la final i de gaudir del que realment li agrada. Això, però, fa que la noia entri en conflicte amb la seva família i la seva comunitat.

- (Només en el cas de no haver fet l'activitat anterior.) Sabeu què són els estereotips i els prejudicis?
- Quins són els col·lectius vers els quals habitualment hi ha prejudicis? (Exemples: persones immigrades, altres minories ètniques com ara les persones gitanes, gènere, orientació sexual, determinades nacionalitats o llocs de procedència, professions...)

- Quins d'aquests prejudicis posa en dubte la pel·lícula que acabem de veure? En quin sentit?
- Quines altres pel·lícules coneixeu que posin en dubte o reflexionin sobre aquests aspectes? I al contrari, quines coneixeu que els reforcin?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

El cinema és un fort transmissor de prejudicis, però també hi ha pel·lícules que ens poden ajudar a reflexionar sobre els prejudicis. *Quiero ser como Beckham* és una pel·lícula que pot ajudar a la reflexió no solament dels prejudicis ètnics que tenim, sinó també sobre els relacionats amb el gènere o l'orientació sexual.

Una noia hindú que juga a futbol posa en dubte el caràcter masclista i retrògrad de determinades cultures. Són les cultures, les ideologies o les persones les que són masclistes? Hi ha una única manera de viure una cultura? I, en aquesta línia, no estem farts d'escoltar al nostre voltant com titllen de lesbianes les dones que practiquen esports o fan feines que històricament s'han atribuït als homes? És que ser dona o home ens capacita o incapacita per exercir alguna professió?

De la mateixa manera que la dona està invisibilitzada en determinades professions, també ho està en determinats fenòmens com ara la immigració. Quan es parla d'immigració, és habitual fer-ho només en sentit masculí, posant en evidència un biaix androcèntric. En aquest sentit, encara que pretenem parlar de qüestions que afecten la humanitat, només parlem de l'experiència masculina com si les dones no emigressin o com si només ho fessin per acom-

panyar l'home. Val a dir que aquesta és una percepció que s'allunya molt de la realitat. Cada cop més, les dones protagonitzen processos migratoris, i són les pioneres o encapçalen una emigració que posteriorment arrossegarà la resta de la família.

D'altra banda, el caràcter proper de la pel·lícula ve donat pel to juvenil de la proposta, circumstància que pot afavorir els processos d'identificació i empatia de l'alumnat. Els i les protagonistes són gent jove amb una vida, una manera de pensar i una família propera i assimilable a qualsevol jove del nostre país. Ens apropem, doncs, als sentiments d'unes persones independentment del seu origen, sexe, cultura, religió, orientació sexual o color de pell. Una proposta que aposta per posar en evidència el que ens uneix (interessos, sentiments, maneres de ser o pensar, circumstàncies personals...), i que deixa de banda el que ens pugui separar.

Diàriament, tant el cinema com les sèries de televisió i els anuncis transmeten gran part dels imaginaris prejudicis que tenim sobre determinats col·lectius. No cal caure en la ingenuïtat de jutjar tots aquests productes sota aquests paràmetres perquè, de fet, la seva funció no és educar o despertar l'esperit crític, tenen altres objectius que sovint són prioritàris: entretenir, vendre, fer plorar, riure o tremolar. En tot cas, l'aspecte més interessant d'aquesta activitat no és jutjar o fer una crítica a l'entorn d'aquests continguts, sinó despertar la consciència sobre això, posar en evidència els imaginaris que transmeten per ser-ne conscients i crítics.

Aquesta activitat es pot fer com a complement de les dues anteriors, en tots dos casos caldrà també prendre com a referència el contingut explicatiu de l'apartat *Elements clau per al debat* de la primera activitat, en la qual hi ha les definicions clau.

ACTIVITAT 4

Quines conseqüències poden tenir els nostres prejudicis?

OBJECTIUS

- Reflexionar i posar en evidència que a determinats col·lectius se'ls atribueixen els trets més positius o, al contrari, els més negatius.
- Prendre consciència de les conseqüències que poden tenir els prejudicis en les persones.
- Saber què és la discriminació i com s'exerceix.
- Discernir els efectes de la discriminació, tant per a les persones que són discriminades, com per a les que discriminen.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Es divideix l'alumnat en grups iguals. Cada grup haurà de contestar les preguntes següents:

1. Si fossis un/a empresari/ària que busca un/a nou/nova treballador/a per a la seva empresa, a quin d'aquests personatges li donaries la feina?
2. Estàs buscant algú per llogar-li una habitació del teu pis, a qui li llogaries?
3. Has trobat una feina i has d'escollir a algú per fer una tasca determinada. Quin d'ells/ elles t'agradaria que formés part del teu grup de treball?
4. Estàs perdut a la ciutat i busques un carrer concret, a qui li preguntaries com arribar-hi?
5. Necessites contractar algú per tenir cura del/de la teu/teva fill/a mentre ets a la feina, a qui contractaries?

Per a les mateixes situacions i un cop escollits els personatges, es tracta que l'alumnat escrigui quines qualitats hauria de tenir la persona a qui escollirien per a cada situació.

Quines qualitats hauria de tenir la persona que escollassis per...

1. la contractessis... (Per exemple: ser treballadora, intel·ligent, resolutiva...)
2. li lloguessis una habitació del teu pis...
3. treballés amb tu...
4. li demanessis ajuda quan estiguessis perdut/uda...
5. tingui cura del/de la teu/teva fill/a...

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

El primer aspecte que caldrà tractar durant el debat fa referència al que ja hem comentat a l'apartat anterior: quins estereotips i prejudicis hi ha sobre determinats col·lectius.

En aquest sentit, caldrà treballar les eleccions que ha fet l'alumnat i les coincidències entre els grups. Molt probablement els personatges 1 i 4 hauran estat els més escollits en les diferents categories i, per tant, el primer element de reflexió és veure que hi ha uns perfils determinats als quals se'ls atribueixen els millors atributs i altres als quals se'ls atribueixen els pitjors.

De fet, la segona part de l'activitat, la de definició de les qualitats, ens permet veure quines qualitats, de manera indirecta, han atribuït a cada personatge. Qualitats que sovint fan referència a aspectes molt personals impossibles de conèixer només per mitjà d'un dibuix o una fotografia.

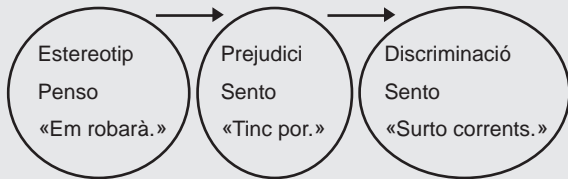
Algunes preguntes de reflexió poden ser:

- I com sabeu que aquesta persona és _____ (qualitat apuntada per ells mateixos)?
- I com sabeu que aquests altres no ho són?
- Totes les persones _____ són _____?

Un altre aspecte clau que cal tenir en compte són les conseqüències directes que poden tenir els estereotips i els prejudicis. De fet, l'estereotip com a creença pot portar al prejudici com a actitud i això alhora pot portar a la discriminació com a comportament:

Un exemple:

Veig una persona gitana

La discriminació limita i condiona les interaccions socials entre grups, fet que perpetua durant molt de temps, fins i tot durant generacions, situacions de segregació i marginació social. I això no solament té efectes negatius sobre les persones discriminades, sinó també sobre les persones que discriminen. Si reprenem un dels casos exposats abans, un/a empresari/ària que descarta un/a candidat/a pel fet de ser estranger/a —perquè pressuposa que la qualitat de la formació que ha rebut o l'experiència que ha adquirit al seu país d'origen té poc valor o bé perquè considera que els seus resultats a la feina seran inferiors— no solament limita les oportunitats laborals del/de la candidat/a que cerca feina, sinó que potser està perdent l'oportunitat de contractar el/la professional que més li convé.

Materials

MATERIALS DE L'ACTIVITAT 4

Selecciona un personatge per a cada situació:

1. Si fossis un/a empresari/ària que busca un/a nou/ nova treballador/a per a la seva empresa, a quin d'aquests personatges li donaries la feina?
2. Estàs buscant algú per llogar-li una habitació del teu pis, a qui li llogaries?
3. Has trobat una feina i has d'escollir a algú per fer una tasca determinada. Quin d'ells/ elles t'agradaria que formés part del teu grup de treball?
4. Estàs perdut a la ciutat i busques un carrer concret, a qui li preguntaries com arribar-hi?
5. Necessites contractar algú per tenir cura del/de la teu/teva fill/a mentre ets a la feina, a qui contractaries?

Per a les mateixes situacions i un cop escollits els personatges, es tracta que l'alumnat escrigui quines qualitats hauria de tenir la persona a qui escollirien per a cada situació.

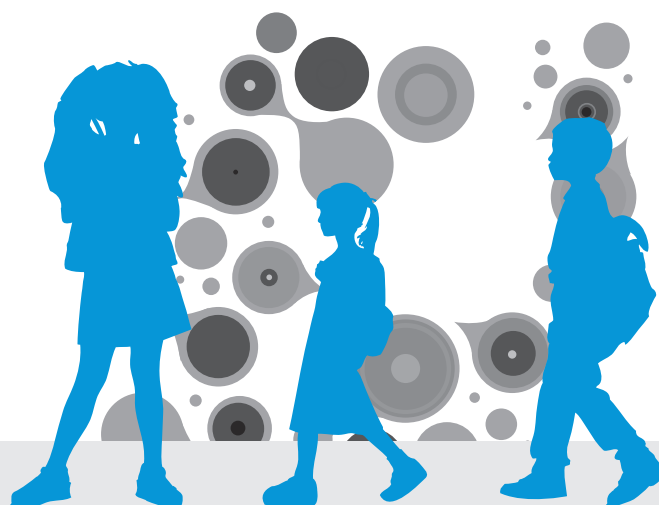
Quines qualitats hauria de tenir la persona que escollissis per...

1. la contractessis... (Per exemple: ser treballadora, intel·ligent, resolutiva...)
2. li lloguessis una habitació del teu pis...
3. treballés amb tu...
4. li demanessis ajuda quan estiguessis perdut/uda...
5. tingui cura del/de la teu/teva fill/a...

ACTIVITAT 5

Mulla't!

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre el poder que tenen els prejudicis en les nostres decisions.
- L'exageració i la generalització com a base dels tòpics.
- Prendre consciència de les conseqüències que els prejudicis poden tenir en les persones.
- Saber què és la discriminació i com s'exerceix.
- Discernir els efectes de la discriminació, tant per a les persones que són discriminades, com per a les que discriminen.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Una hora aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Aquesta és una activitat de *role playing*, per a la qual s'hauran de seleccionar tres alumnes per interpretar els tres papers diferents que hi ha, la resta del grup actuarà com a observador. Per fer la representació no fa falta actuar bé, simplement cal ser convincent, és a dir, les persones que l'interpretin haurien de ficar-se en el paper.

Cada participant rebrà una fotocòpia en la qual apareixen les indicacions de l'escena que hauran de representar. No se'ls donen guions tancats sinó situacions i posicionaments que han de prendre. En aquest sentit, se'ls comentarà que les fotocòpies dels papers són orientatives, però en cap moment tancades i estan obertes a possibles aportacions personals dins del desenvolupament de la interpretació.

Els/les tres protagonistes prepararan durant uns minuts, i separats/ades de la resta del grup, el seu paper. Posteriorment, entraran a l'aula i el representaran davant de la resta de companys/es

Un cop interpretada la situació, es faran una sèrie de

preguntes a l'alumne/a que ha interpretat el paper de fill/a:

- Quina decisió has pres finalment?
- Amb quins criteris?
- Quin paper han tingut els teus pares en la teva presa de decisió?

Altres preguntes per fer a la resta del grup:

- Creieu que el/la vostre/a company/a ha pres una decisió basada en criteris objectius? (Ingressos de la família, estabilitat econòmica o laboral, possibles referències d'altres llogaters/eres amb els/les quals hagin pogut tenir contacte...)
- O, pel contrari, s'ha deixat influenciar pel que li puguin haver dit els pares? (Tant a favor com en contra de llogar el pis a la família gitana.)
- (Tenint en compte els estereotips i prejudicis que han pogut sortir en activitats anteriors.) Creieu que el que va dir sobre col·lectius com ara les persones homosexuals, les gitanes o les musulmanes (per exemple, que «tenen ploma», són lladres o fonamentalistes) són pensaments contrastats a partir de l'experiència?
- O, pel contrari, és el que heu après o sentit dels altres?
- De qui? (Família, amics, veïns, mitjans de comunicació...)
- La vostra manera de pensar sobre aquestes persones realment està basada en l'experiència o en el que us han explicat, comentat...?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Els prejudicis estereotipats són molt difícils de desmuntar, ja que són informacions summament simplificades i, per tant, molt fàcils de transmetre. Els

estereotips solen tenir una base empírica, però és precisament l'exageració i la generalització indiscriminades pel que fa al conjunt dels membres d'un grup social allò que els converteix en prejudicis. De fet, en moltes ocasions els prejudicis estereotipats s'aprenen i es transmeten sense cap contacte (o independentment del contacte) amb els membres del grup estereotipat. Els familiars, amics/amigues, veïns/es, companys/es i mitjans de comunicació són transmissors d'imaginari que no solament no qüestionem sinó que acabem assumint com a propis, de manera que nosaltres mateixos/es ens convertim en difusors dels estereotips i dels prejudicis associats.

Els hem adquirit com a certes, són part del nostre «món donat per descomptat», i davant d'experiències personals que contradiuen les nostres idees preconcebudes, sovint és més fàcil considerar l'experiència com una excepció a la norma que posar en dubte les nostres pròpies aprensions.

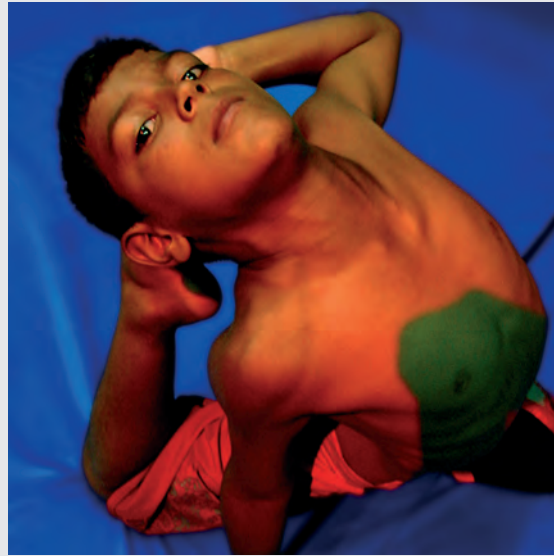
Aquest imaginari, aquest «món donat per descomptat», serà el que finalment orientarà les nostres decisions. Amb això no pretenem negar la utilitat dels estereotips, sinó ben al contrari: els estereotips ens ajuden a simplificar la realitat i a decidir com comportar-nos davant de situacions que no hem viscut abans, però tampoc no hem de fer que aquests clixés ens determinin i cal tenir l'obertura i la sensibilitat necessàries per qüestionar-los o, fins i tot, modificar-los sempre que la realitat ens mostri situacions contràries a les nostres idees preconcebudes.

En aquest sentit, abans de prendre una decisió deixant-nos portar pels nostres prejudicis, caldrà:

- Contrastar la informació que ens pugui arribar dels altres independentment de quin sigui el mitjà amb el qual ens arribi: premsa, televisió, ràdio, llibres, familiars, refranys...
- No culpabilitzar el conjunt dels membres d'un grup pel que pugui haver fet un sol membre, és a dir, no generalitzar.

- No tenir por de canviar d'opinió o de mostrar que potser t'equivoques respecte al que pensaves abans respecte a un col·lectiu.
- No deixar-nos portar per la primera impressió.

La Fundació Secretariado Gitano va elaborar, l'any 2005, amb el suport del Fons Social Europeu, una campanya enfocada a qüestionar els prejudicis contra el col·lectiu gitano i a posar de manifest que la transmissió d'aquests prejudicis priva de moltes oportunitats a tot el col·lectiu. L'eslògan de la campanya, *Tus prejuicios son las voces de los otros*, vol emfatitzar el funcionament dels prejudicis: com adquirim els prejudicis a partir del que els altres ens expliquen sense haver tingut contacte o conèixer realment el col·lectiu en qüestió. Tot i que la campanya està enfocada a la discriminació vers les persones gitanes, les lògiques de denúncia són aplicables a qualsevol altre tipus de discriminació ètnica. La campanya consta de materials que poden ser útils per a la discussió i el debat a l'aula a l'entorn d'aquest aspecte: vídeos curts, anuncis de ràdio, pòsters, etc., i tots ells es poden descarregar de l'adreça: <http://www.gitanos.org/conocelos/web/>.

Materials

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 5

La situació que s'ha de representar:

El matrimoni Pérez ha decidit llogar un pis que té buit per treure'n uns diners extres. No obstant això, no tenen temps de gestionar tant les possibles visites amb els candidats/es, revisar el contracte o fer el seguiment dels pagaments. En definitiva, necessiten ajut per a la gestió de tot plegat. Proposen al seu/seva fill/a que se n'encarregui i a canvi s'emportarà la meitat del lloguer que paguin els/les inquilins/es, per a les seves despeses

En aquests moments tenen una proposta sobre la taula: una família gitana està disposada a llogar el pis.

Els pares tenen opinions diferents sobre si han de llogar o no el pis a aquesta família, però la decisió final l'ha de prendre el/la fill/a.

Durant l'escena que cal representar, els pares exposen la situació al/la fill/a: què és el que li proposen i sota quines condicions. També li expliquen l'oferta que ja hi ha sobre la taula (la família gitana que vol llogar el pis) i les opinions que tots dos tenen al respecte. Sempre deixant molt clar que el/la fill/a és qui haurà de prendre la decisió

Posicionament dels diferents personatges durant l'escena:

Pare

No vol llogar el pis a aquesta família. Pensa que de les persones gitanes no es poden refiar i que deixaran el pis fet un desastre. Un amic li va explicar que en un pis amb persones gitanes s'hi van arribar a ficar vint persones. A més, l'administrador de finques li va explicar que una vegada va llogar un pis a una família gitana i només li van pagar una quota i després van deixar de pagar.

Mare

No hi està d'acord. Pensa que no totes les famílies gitanes són així. Ha conegut la dona i li ha semblat molt maca i assenyada...

Fill/a

No sap què fer. D'una banda, pot trobar encertat el que diu la mare; d'una altra, té por que el seu pare tingui raó. Ha de tenir en compte que finalment ell/a s'emportarà la meitat del lloguer i si aquesta família no paga es quedarà sense res.

ACTIVITAT 6

El paternalisme naïf

OBJECTIUS

- Ser conscients de les confusions en les quals ens podem veure involucrats pels nostres prejudicis.
- Reflexionar sobre els diferents discursos a l'entorn de la immigració.
- Saber què és el racisme o la xenofòbia.
- El paternalisme naïf com un comportament (actituds i conductes) que pot ser tan perjudicial com el racisme o la xenofòbia.
- Altres discursos esbiaixats sobre la immigració com són l'essencialisme cultural o l'instrumentalisme.

TEMPS ESTIMAT PER L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Lectura en veu alta del text de Rosa Montero que apareix a l'apartat *Materials per a l'activitat*.

Si una part de l'alumnat no l'ha entès correctament, es pot tornar a llegir en veu alta o bé el professor o la professora el pot explicar directament.

Un cop llegit i entès, es poden formular les preguntes següents per al debat:

- Què us ha suggerit el text?
- Quin comportament penseu que ha tingut la noia?
- Per què ha actuat d'aquesta manera?
- Què penseu de l'actitud de la noia?
- Quins prejudicis ha tingut?
- I el noi, com ha actuat?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Alguns dels prejudicis socials més recurrents en la història de la humanitat han estat els associats a l'ètnia i al lloc de procedència, cosa que ha derivat en allò que coneixem com a racisme. Una definició força encertada per explicar de manera senzilla què és el racisme és la que ens aporta Delgado (1998): aquell comportament (actituds prejudicials i conductes) que domina o discrimina un ésser humà per certes qualitats considerades inherents a la comunitat a la qual pertany.

Si bé és cert que el racisme és un comportament força retret per la nostra societat, n'hi ha d'altres que també poden ser-ho, com és el cas del **paternalisme naïf**, que precisament intenta denunciar aquest text. Parlem bàsicament de discursos que constantment victimitzen les persones immigrades insistint en el racisme i la intolerància dels altres com a causa de tots els seus mals. Es tracta de discursos xenòfils i ben intencionats, amb un cert sentiment de culpabilitat, però que amb la seva intenció de defensar les persones immigrades poden acabar anul·lant-les com a actors socials responsables. L'imaginarí ingenu i passiu de les persones immigrades que transmeten aquest tipus de discursos no solament no es correspon amb la realitat, sinó que és difícilment compatible amb unes relacions socials igualitàries, basades en el respecte recíproc. Abanderats a vegades per membres d'ONG, aquests discursos assenyalen dinàmiques de discriminació contra les persones immigrades que són certes, però una insistència excessiva sobre això sense considerar altres aspectes no afavoreix la integració. D'aquesta manera, sovint entre les persones estrangeres augmenta la sospita d'estar permanentment discriminades; mentre que la població autòctona incita a conductes compassives o permissives que no deixen de ser etnocèntriques.

Més enllà de la discussió sobre el paternalisme naïf, també es pot tractar i debatre sobre altres argumentacions actualment freqüents al voltant del fet migratori per part dels/de les representants polítics/polítiques i socials de la nostra societat. Tots són discursos parcials i simplificats, incapaços de recollir, per tant, la complexa casuística de les migracions, però són intents vàlids de donar sentit a la presència de població immigrada a les nostres ciutats. No es tracta de discursos vertaders o falsos, però en aquest apartat sí que es volen destacar els riscos socials i polítics que provoca l'exageració de determinades argumentacions. Tenint en compte els límits i els riscos de cada discurs, cada persona pot adoptar elements diversos de cada discurs tot i que aquí en presentem l'últim (la immigració com a fet inherent a la globalització) com el més comprensiu i coherent per a una acceptació responsable de la immigració.

Quan sentim a parlar de la immigració des d'una perspectiva positiva, sovint apareixen discursos **instrumentalistes**. Són els discursos que sentim més sovint actualment i que fan referència a la utilitat econòmica i demogràfica de les persones immigrades. Aquests discursos els sentim tant des de postures d'esquerra com de dretes i fan afirmacions com ara: «les persones immigrades són necessàries per elevar la fecunditat del nostre país i assegurar les nostres pensions»; «les persones immigrades contribueixen a la seguretat social més del que no pas reben perquè són gent en edat de treballar»; «les persones immigrades són necessàries perquè fan les feines que la gent d'aquí no vol fer»...

El perill d'aquests discursos és que, alhora que intenten fer conèixer i valorar els avantatges aportats pels/per les migrants, perpetuen i difonen l'utilitarisme, és a dir, la idea que el valor de les persones està en funció del profit que en puguem treure, amb la qual cosa es tracta d'un reconeixement condicionat i conjuntural. Són, a més a més, fàcilment convertibles en legitimacions aplaçades o disfressades del rebuig a la població immigrada, quan aquesta ja no sigui tan avantatjosa (s'envelleixi, presenti uns nivells de fecunditat menors, comencin a ocupar llocs de treball desitjats per la població autòctona...) (Santamaria, 2004).

L'essencialisme cultural és un altre dels discursos més estesos sobre la immigració. Fonamentalment, són aquells discursos que fan de la diversitat cultural el centre de tot el debat sobre les migracions, i donen per descomptat que el principal repte de les migracions és la diversitat de cultures que comporta. Parla de la cultura com a una cosa invariable, com una segona natura que determinaria la capacitat d'integració de tot un col·lectiu. Al mateix temps, acostuma a identificar les persones amb els trets o comportaments culturals més extrems o amb el fonamentalisme religiós sense tenir en compte la gran diversitat en les formes d'entendre i seguir la pròpia cultura o religió. En aquest sentit, la cultura, associada a l'ètnia, acaba substituint el concepte de raça.

L'ús tan extensiu i difús que es dona al terme de cultura en aquests discursos fa perdre de vista que la cultura és un bagatge dinàmic de significats atribuïts a la realitat, de maneres de fer i expressar-se que canvien segons l'ambient, les experiències, les relacions i els interessos de cada persona. És a dir, la cultura no és una cosa homogènia dins d'un col·lectiu ni tampoc no és un fet sobre el qual els individus no tinguin capacitat de decisió. Igualment, la insistència en les diferències culturals fa oblidar les coincidències culturals que ens uneixen (no solament en el passat sinó també en el present).

Finalment, hi ha el discurs que identifica **la immigració com a fet inherent a la globalització**, un discurs encara poc estès i definit. En termes generals, formula que en un món on l'economia ja no és nacional sinó multinacional i on els mitjans de comunicació es desenvolupen espectacularment, també

les poblacions i els mercats laborals són necessàriament internacionals. Cada cop més, les activitats econòmiques s'articulen entre diversos llocs del món i funcionen com una unitat gràcies a les noves tecnologies. El funcionament d'aquest model requereix múltiples formes de mobilitat de capitals, informació, mercaderies i també de persones. Aquest procés fa segles que va començar, però la intensitat i l'extensió que han adquirit en l'època actual fa considerar que hem entrat en un món global.

L'augment de la mobilitat de les persones té dues cares. Una que es viu positivament: els viatges de negocis, el turisme, les nostres facilitats per residir o visitar gairebé qualsevol país del món, l'arribada de personal altament qualificat... I la que es viu menys positivament: l'arribada de persones immigrades procedents de països pobres per desenvolupar les tasques més desprestigiades de l'economia. Ambdues cares de la mobilitat formen part d'una realitat que caldrà anar acceptant: que la «nostra» economia i el «nostre» mercat laboral han deixat de ser nacionals, per molt que les lleis i la ciutadania continuïn ancorades en conceptes nacionals.

El discurs presentat ofereix una perspectiva més àmplia, coherent i realista per entendre les migracions com un fet inherent al model de desenvolupament «postindustrial» pel qual aposta la nostra societat. I, des d'aquesta perspectiva, cal interpretar l'arribada de persones immigrades com un dels millors indicadors de l'èxit de la nostra societat en aquest nou model. Cal, però, evitar caure en els extrems del fatalisme estèril i l'exaltació acrítica.

D'altra banda, tampoc no s'ha de fer «de la necessitat virtut» i exaltar acríticament la globalització i tot allò que representa (augment de la mobilitat, de la diversitat, de la innovació, del canvi...) com a fets positius per si mateixos. No es pot deixar de banda que la globalització està conduint també a la polarització del mercat laboral (amb un segment creixent d'ocupacions precàries i un segment reduït d'ocupacions altament qualificades), l'augment de les desigualtats a tot el món i dins de cada ciutat, a formes de treball i producció insostenibles... Tots aquests efectes no desitjats es manifesten de manera directa a les ciutats i han de ser tinguts en compte.

La integració de les persones immigrades és un mirall del tipus de societat que construïm a les nostres ciutats. La immigració i la diversitat que arriben a les nostres ciutats són elements altament enriquidors si la convivència funciona, i això requereix el compromís de tothom. El repte de la immigració és precisament fer-ne una oportunitat d'enriquiment per a tothom i és una oportunitat que realment tenim si apostem per acollir els/les estrangers/es com a ciutadans/es iguals i generem lligams d'interacció i col·laboració entre els diferents grups.

Materials

MATERIALS PER L'ACTIVITAT 6

El negro

ROSA MONTERO

EL PAÍS - Última - 17-05-2005

Estamos en el comedor estudiantil de una universidad alemana. Una alumna rubia e inequívocamente germana adquiere su bandeja con el menú en el mostrador del autoservicio y luego se sienta en una mesa. Entonces advierte que ha olvidado los cubiertos y vuelve a levantarse para cogerlos. Al regresar, descubre con estupor que un chico negro, probablemente subsahariano por su aspecto, se ha sentado en su lugar y está comiendo de su bandeja. De entrada, la muchacha se siente desconcertada y agredida; pero enseguida corrige su pensamiento y supone que el africano no está acostumbrado al sentido de la propiedad privada y de la intimidad del europeo, o incluso que quizá no disponga de dinero suficiente para pagarse la comida, aun siendo ésta barata para el elevado estándar de vida de nuestros ricos países. De modo que la chica decide sentarse frente al tipo y sonreírle amistosamente. A lo cual el africano contesta con otra blanca sonrisa. A continuación, la alemana comienza a comer de la bandeja intentando aparentar la mayor normalidad y compartiéndola con exquisita generosidad y cortesía con el chico negro. Y así, él se toma la ensalada, ella apura la sopa, ambos pinchan paritariamente del mismo plato de estofado hasta acabarlo y uno da cuenta del yogur y la otra de la pieza de fruta. Todo ello trufado de múltiples sonrisas educadas, tímidas por parte del muchacho, suavemente alentadoras y comprensivas por parte de ella. Acabado el almuerzo, la alemana se levanta en busca de un café. Y entonces descubre, en la mesa vecina detrás de ella, su propio abrigo colocado sobre el respaldo de una silla y una bandeja de comida intacta.

Dedico esta historia deliciosa, que además es auténtica, a todos aquellos españoles que, en el fondo, recelan de los inmigrantes y les consideran individuos inferiores. A todas esas personas que, aun bienintencionadas, les observan con condescendencia y paternalismo. Será mejor que nos libremos de los prejuicios o corremos el riesgo de hacer el mismo ridículo que la pobre alemana, que creía ser el colmo de la civilización mientras el africano, él sí inmensamente educado, la dejaba comer de su bandeja y tal vez pensaba: "Pero qué chiflados están los europeos".

ACTIVITAT 7

El racisme latent

OBJECTIUS

- Conèixer les diferents formes de racisme.
- Posar en evidència el racisme latent com una actitud més estesa i subtil que el racisme tradicional o biològic.
- Conèixer altres formes de discriminació més subtils.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Dues hores i mitja aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Visionat de la pel·lícula:

Adivina quién viene a cenar esta noche

Any: 1967
 Direcció: Stanley Kramer
 Actors: Spencer Tracy, Katharine Hepburn, Katharine Houghton, Sidney Poitier
 Durada: 110 min

Sinopsi: Joanna Drayton torna a casa dels seus pares, posant fi, inesperadament, a les seves vacances a Hawaii. L'acompanya un jove metge de raça negra, el doctor John Prentice, que ha conegut durant el viatge i amb el qual pensa contraure matrimoni. La jove ha estat educada pels seus pares d'una manera liberal i creu que casar-se amb una persona de raça negra no representa problemes de cap tipus. El seu company, per contra, sap perfectament que una relació d'aquest tipus és una font inesgotable de conflictes.

Unes quantes preguntes per al debat posterior al visionat de la pel·lícula:

- Segons el vostre criteri, quin és el tema principal de la pel·lícula?
- Per què pensem que els pares s'oposen al principi a aquesta unió? (Probablement la resposta a aquesta pregunta sigui: perquè són racistes.)
- Però si ells han educat la seva filla amb uns valors de tolerància, de veure'ns a tots/es iguals indepen-

dentment de l'origen, l'ètnia, la religió, el sexe o la classe social, són racistes?

- Aquesta actitud que mostren va en contra del que en un principi ells diuen que pensen?
- Per què?
- Quins són els aspectes que fan que ens sentim atrets per altres persones? (No solament en el sentit amorós sinó també d'amistat o simplement d'interès.) Per exemple: les aficions, els gustos...
- Quin paper té el color de la pell o l'ètnia en aquest procés d'atracció o unió?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

El visionat de la pel·lícula *Adivina quién viene a cenar esta noche* pot ser un bon exercici per exemplificar què són i com es mostren dues maneres de pensar i actuar molt més presents a la nostra societat però difícils de detectar ja que les seves manifestacions són molt subtils: els prejudicis latents i el racisme modern.

Les actituds prejudicials poden manifestar-se amb claredat, però també de manera subtil o latent. Qui les adopta d'aquesta última manera suprimeix els pensaments i els sentiments pejoratius, com si volgués trencar conscientment amb un mal hàbit (Devine, 1989, 1991). No obstant això, les actituds negatives sovint persisteixen tot i que ho fan amb expressions més difuses. El prejudici latent implica una resposta emocional negativa envers membres d'altres grups en què els sentiments no són tant d'odi i clara hostilitat (propis dels prejudicis tradicionals), sinó més aviat d'una certa incomoditat, inseguretat o, fins i tot, por. El resultat és, més aviat, evitar el contacte amb l'altre grup més que no pas manifestar conductes obertament hostils (Meertens i Pettigrew,

1992). Aquest seria, de fet, el tipus de prejudici més habitual en la nostra societat, en la qual les suposicions es manifesten fonamentalment en estratègies d'evitació.

En la mateixa línia, més enllà del racisme biològic o tradicional que consisteix en el pressupòsit, científicament descartat, de la superioritat biològica d'uns grups fenotípics o «races» per sobre dels altres (Banton, 1967), avui dia hi ha altres formes de racisme més subtils. Estem parlant del racisme modern que evoca la declaració de superioritat nacional, explotació o discriminació econòmica de grups o individus dins d'un estat atribuït-los defectes morals, intel·lectuals o socials, que suposadament provenen de la seva dotació «racial» i que per ser innats poden ser fenotípics o construïts (Stolcke, 1994). A diferència del racisme tradicional, l'anomenat nou racisme no justifica la superioritat per les diferències biològiques entre races, sinó per les diferències culturals, i considera difícilment viable la convivència entre cultures (Giménez i Malgesini, 2000).

ACTIVITAT 8

La diversitat de la immigració

OBJECTIUS

- Reflexionar i fer conscient l'alumnat sobre alguns estereotips que hi ha sobre la immigració i sobre el perfil de la persona immigrada.
- Posar de relleu l'enorme varietat de perfils de persones immigrades que hi ha al nostre país.
- Evidenciar els imaginaris negatius que s'associen a la immigració i com es deixa de banda l'enorme heterogeneïtat de situacions, interessos, característiques..., que acompanyen el fenomen migratori.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Cada alumne/a s'haurà d'imaginar que és un immigrant/ada i contestar els aspectes següents sobre el personatge que s'ha inventat:

- Nom
- Sexe
- Edat
- País d'on véns
- Per què has vingut a viure a Catalunya?
- De què treballaves al teu país?
- De què treballes ara?
- Quins projectes de futur tens?

Un cop emplenada la fitxa, cada alumne/a llegirà en veu alta que ha escrit.

Preguntes per a la reflexió:

- Algú de vosaltres s'ha identificat com a persona anglesa o francesa d'edat avançada que ve a jubilar-se a un poble de la costa catalana?
- I com a persona jove europea que ve d'Erasmus?
- I com a dona marroquí que ve a estudiar una carrera?
- I com a persona sud-americana que ve per la sim-

- ple aventura de conèixer altres llocs per viure?
- I com a dona sud-americana que ve a treballar d'infermera?
- I com a home o dona de nacionalitat espanyola que ve a viure aquí des de Mallorca o qualsevol altre indret de l'Estat?
- Aquests poden ser també immigrants?
- Quan parlem de la persona immigrada, quin imaginari ens ve al cap?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

L'objectiu d'aquesta activitat és posar en evidència l'enorme varietat de perfils de persones immigrades que viuen al nostre país segons l'edat, el país de procedència o la raó per la qual emigren.

La immigració a Catalunya i en general a Europa Occidental s'identifica habitualment amb les persones immigrades extracomunitàries procedents de països pobres i que s'insereixen en els esglaons més baixos de l'escala laboral. Aquest és el tipus d'immigració que més ha augmentat en els darrers anys i, sobretot, que més s'ha vist als mitjans de comunicació. Però hi ha altres tipus de fluxos migratoris l'impacte econòmic dels quals és tan o més important, tot i que no generin alarma social. Podem incloure en aquest parany les migracions de professionals qualificats de qualsevol país (professionals liberals, artistes, científics/iques, tècnics/iques, directius/ives de grans empreses...), les anomenades migracions nord-nord, les migracions residencials, les persones refugiades, les persones reagrupades, les emigracions..., a les quals es poden afegir molts altres criteris de classificació. Tot plegat configura un panorama complex de mobilitats humanes que no pot ressenyar cap tipologia. Més encara si no

perdem de vista que en la decisió de migrar d'un individu sempre hi intervé més d'un motiu, que els projectes migratoris es reformulen constantment en funció de les experiències que es viuen i que qualsevol classificació respon a les inquietuds de qui les fa, no dels qui són classificats.

Hi ha un contingent important de personal tècnic i directiu estranger en empreses multinacionals que tenen al nostre país alguna de les seves seus. Aquests/es treballadors/es qualificats/ades procedeixen sovint d'altres països occidentals, principalment de la Unió Europea. La immigració de càrrecs tècnics i directius la trobem gairebé a totes les grans capitals del món i acompanya les estratègies d'inversió estrangera, expansió de mercats i deslocalització de les grans empreses. És per això que es pot afirmar que l'impacte econòmic d'aquestes migracions, tot i ser numèricament inferior, és decisiu en l'economia de qualsevol país i en els processos de globalització.

El nostre país també és un dels principals focus receptors d'immigració comunitària, no solament d'Espanya sinó del conjunt de la Unió Europea. A part del personal directiu associat a empreses multinacionals, destaquen altres perfils importants: joves europeus/es que vénen a Barcelona per iniciar un nou estil de vida i que utilitzen el seu capital lingüístic com a principal recurs d'inserció laboral en empreses que demanden personal multilingüe. Residents comunitaris/àries associats/ades al turisme, com ara jubilats/ades i rendistes que decideixen tenir a la

costa catalana la seva segona o primera residència. Vinculats al turisme, també arriben professionals d'altres països de la Unió Europea per oferir serveis d'atenció i lleure a turistes i residents comunitaris que visiten Catalunya o bé s'hi instal·len.

L'educació també mou importants contingents de persones que es traslladen a altres països per cursar estudis i que eventualment s'hi queden. Tampoc no podem oblidar els moviments humans de milers de persones a tot el món que originen les guerres, els conflictes armats, les catàstrofes ecològiques, etc., i que els obliguen a buscar refugi en altres països. Espanya manté una política d'asil molt restrictiva, de manera que poques persones hi aconseguen aquest estatus legal. Però, sens dubte, moltes de les persones immigrades anomenades laborals o econòmiques han marxat dels seus països per raons de conflicte social o polític.

Finalment, cal mencionar les migracions internes d'un estat, entre les seves regions o fins i tot dins d'una mateixa regió: en aquest sentit, destaquen les migracions rural-urbana, interurbana o fins i tot urbana-rural (fenòmens de neoruralisme, descongestió de les ciutats...). Tot i que aquests moviments correspondrien més aviat a canvis de residència, es tracta de moviments de població que, en la mesura que afecten les administracions locals, han de ser tinguts en compte.

Materials

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 8

Imagina que ets una persona immigrada.

Emplena aquesta fitxa amb les característiques de la persona immigrada que t'has imaginat que ets:

Nom.....

Sexe.....

Edat.....

País d'on vénis.....

Per què has vingut a viure a Catalunya?.....

.....

De què treballaves al teu país?.....

.....

De què treballes ara?.....

.....

Quins projectes de futur tens?.....

.....

ACTIVITAT 9

La diversitat dins de l'aula

OBJECTIUS

- Conèixer la gran diversitat que ens envolta.
- Conèixer altres costums i valorar-los positivament.
- Conèixer la història personal i familiar.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Una hora aproximadament per a la dinàmica de la sessió. Feina prèvia a casa.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Prèviament a aquesta activitat, l'alumnat participant hauria de recollir informació respecte a la seva família i a la seva pròpia història personal. Haurien de preguntar per les dades referides al lloc d'origen de la seva família, si van emigrar i a on ho van fer, les tradicions, costums, celebracions, elements particulars de la pròpia família... Tant aquells que continuen vigents com els que s'hagin anat perdent al llarg dels anys. Per fer més clara aquesta tasca a l'alumnat, se'ls pot demanar que emplenin la fitxa que apareix a *Materials per a l'activitat*.

Una vegada recollida aquesta informació i tots junts a l'aula, cada alumne/a anirà explicant les característiques personals de la seva família i penjarà la seva fitxa a la paret.

Un cop finalitzada l'exposició de tots/es es faran algunes preguntes per reflexionar sobre la gran diversitat existent a l'aula:

- Quants països, ciutats o regions diferents apareixen com a llocs de procedència dels vostres pares? I com a llocs on hagin viscut? (És important destacar no solament la procedència dels/de les fills/filles de pares estrangers sinó també, o especialment, la procedència d'altres que van néixer a altres indrets de Catalunya o Espanya.)
- Quins costums us han resultat més curiosos?
- Per què penseu que alguns han canviat o bé desaparegut?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aquesta activitat està encaminada a destacar la gran diversitat existent entre tots nosaltres. D'una banda, es pretén posar de relleu la multitud de procedències de les nostres famílies, com també les experiències migratòries que han pogut experimentar. Les migracions han estat una constant a la història de la humanitat. Aquesta activitat ens pot ajudar a reflexionar sobre la quantitat d'experiències migratòries que han viscut els membres de les nostres famílies no sense perdre de vista que les migracions de cada època presenten peculiaritats determinades, però sí destacant el paral·lelisme de les situacions existents.

Un altre aspecte que es pretén posar de relleu amb aquesta activitat és que la cultura és un bagatge dinàmic de significats atribuïts a la realitat, de maneres de fer i d'expressar-se que canvien segons l'ambient, les experiències, les relacions i els interessos de cada persona. És a dir, la cultura no és una cosa homogènia dins d'un col·lectiu ni tampoc no és un fet sobre el qual els individus no tinguin capacitat de decisió. Igualment, la insistència en les diferències culturals fa oblidar les coincidències culturals que ens assimilen (no solament en el passat sinó també en el present).

Materials

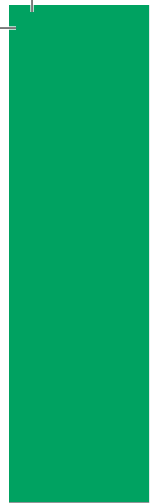

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 9

Emplena aquesta fitxa amb informació sobre tu i la teva família:

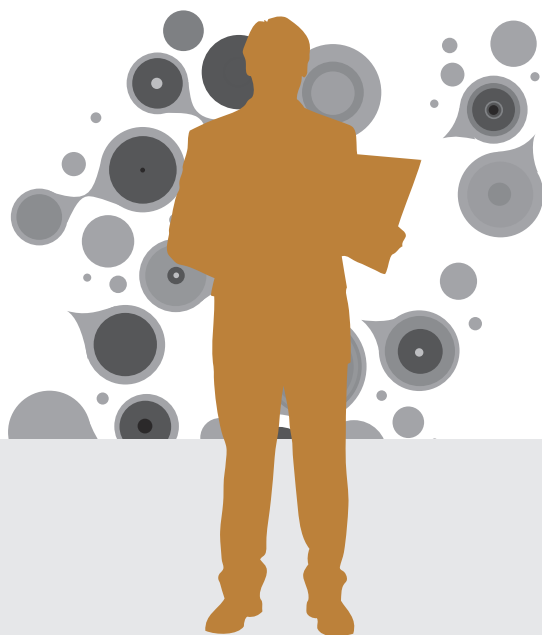
Nom	
On van néixer els teus pares?	Mare Pare
I els teus avis?	Avi matern
	Àvia materna
	Avi patern
	Àvia paterna
Algun membre de la teva família ha viscut alguna vegada en un altre lloc (ciutat, regió o país) que no sigui el lloc on va néixer?	Qui?
	On?
Pots explicar algun costum, tradició o celebració específica de la teva família?	
I un altre de més antic que actualment ja no seguïu? (Us podeu remuntar fins als vostres avis.)	

ACTIVITAT 10

El paper dels mitjans de comunicació en la transmissió dels estereotips

OBJECTIUS

- Avaluar el tractament que fan els mitjans de comunicació de la immigració.
- Reflexionar sobre com els mitjans de comunicació són transmissors d'estereotips i prejudicis.
- Fer conscient l'alumnat sobre el discurs implícit de les notícies, sobre la seva no neutralitat i despertar l'esperit crític sobre les que ens transmeten prejudicis deliberadament.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Una hora aproximadament. Feina prèvia per grups a casa.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Prèvia a la feina a l'aula, l'alumnat haurà de fer un treball en grup: buscar notícies que parlin de persones immigrades, tant notícies específiques sobre immigració com tot tipus de notícies en les quals es parli de persones estrangeres. Un mínim de deu notícies per grup.

Un cop recopilades les notícies i ja tots junts a la classe, cada grup explicarà breument el tema que tracta cada notícia recollida i com el tracta.

Posteriorment, tot l'alumnat llegirà, en veu alta o individualment, el text que apareix a l'apartat *Materials per a l'activitat*, extret de les *Recomanacions sobre el tractament informatiu de la immigració* elaborat pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

Després de la lectura els grups hauran de fer un treball per:

- Avaluar les notícies que han portat a classe i veure quines segueixen les recomanacions del CAC i quines no. Per què?
- Quins estereotips estan transmetent aquestes notícies?

- Quantes de les notícies que heu seleccionat tracten la immigració des d'un punt de vista de normalitat o de defensa?
- Per què penseu que els mitjans de comunicació transmeten un imaginari molt concret de la immigració?
- Què és i què no és notícia?
- Hi ha notícies en un to positiu, de normalitat o que destaquin la diversitat interna existent?

Cada grup haurà d'exposar els resultats de la reflexió a la resta de la classe.

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Tal com ja hem apuntat en activitats anteriors, els estereotips que actualment tenim sobre les persones immigrades no són fruit d'experiències directes amb el col·lectiu. Ben al contrari, en nombroses ocasions no hi hem tingut contacte o bé ha estat un contacte merament esporàdic. En aquest sentit, els mitjans de comunicació han tingut un paper fonamental en la seva construcció. L'associació directa de les persones immigrades a conductes delictives o violentes, a actituds fonamentalistes o a maneres de pensar extremament diferents ha estat una constant sota la premissa del que és i el que no és notícia.

Així i tot, val a dir que són també molts els/les professionals que s'esforcen dia a dia per intentar trencar aquestes maneres de fer. El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, amb la declaració signada l'any 2002, n'és un bon exemple. Però també la gran quantitat de periodistes que escriuen articles sobre la immigració des del punt de vista de la normalitat, que pu-

bliquen articles de denúncia sobre el tractament que poden rebre aquestes persones o que fan reportatges encaminats a ensenyar-nos aquestes persones des de la vessant més pròxima i comprensiva.

Malauradament, com ja hem apuntat abans, els prejudicis són molt difícils de desmuntar. Sistemàticament prestem més atenció a aquelles notícies que els reafirmen i que, a més, acostumen a ser les més vistoses (amb titulars i fotografies impactants). Cal, doncs, despertar una actitud crítica davant d'aquestes notícies més sensacionalistes i prejudicioses sobre la immigració i una curiositat davant d'altres amb visions diferents.

Fer conscient l'alumnat del discurs implícit de les notícies, sobre la seva no neutralitat i despertar-los l'esperit crític sobre aquelles que deliberadament ens transmeten prejudicis són els objectius finals d'aquesta activitat.

Materials

MATERIALS PER A L'ACTIVITAT 10

Recomanacions sobre el tractament informatiu de la immigració:

- Resulta imprescindible, en el tractament informatiu de la immigració, comptar amb les persones immigrades com a font informativa. Per tant, cal contrastar, relativitzar i diversificar les fonts d'informació.
- La intimitat i la privadesa són drets universals que han d'aplicar-se amb independència del país d'origen o la condició de les persones que s'hi veuen involucrades. No s'haurien d'emetre plans curts de persones ferides o mortes, encara que es tracti d'esdeveniments allunyats de l'àmbit de referència dels mitjans.
- És necessari evitar l'ús d'un llenguatge discriminatori o que incorpori prejudicis genèrics en el tractament informatiu de la immigració. No pot incorporar-se com a rutina l'ús de termes o expressions com ara *il·legal*, *indocumentat/ada* o *sense papers* per definir o qualificar persones en una situació administrativa no regularitzada.
- Convé cuidar, de manera molt especial, la terminologia emprada en els titulars i en els fragments de reclam de les notícies, ja que sovint la brevetat pot implicar falta de precisió o foment d'estereotips.
- L'emfatització de les referències a qüestions com ara l'origen o el color de la pell dels/de les protagonistes d'algunes notícies sovint no afegeix informació rellevant al relat, no és estrictament necessària per a la comprensió del fet i, en canvi, actua com a reforç de prejudicis.
- De manera semblant, i sense haver de renunciar sistemàticament a les denominacions col·lectives, no és admissible la identificació d'una minoria ètnica o d'un col·lectiu concret de persones immigrades amb una determinada activitat *il·legal*, que pot acabar sent considerada per l'audiència gairebé com un atribut o una característica del grup en qüestió.
- Els estereotips que actualment hi ha sobre les persones immigrades s'han establert després de l'abusiva i sistemàtica reducció de les referències a països, regions o continents en informacions marcades per la guerra o la misèria, il·lustrant-les amb imatges que prescindeixen de qualsevol al·lusió a aspectes de la vida quotidiana no determinats per la fatalitat, el conflicte, la fam, la pobresa extrema o la catàstrofe. Per aquesta via s'ha propagat un únic model de vida i de progrés de caràcter eurocèntric. Aquest tipus de reduccions han de ser combatudes, i cal proporcionar una visió més completa, complexa, oberta i plural de les societats no occidentals.
- És necessari evitar també incórrer en actituds paternalistes que acabin distorsionant la realitat i encobrint, paradoxalment, posicions etnocèntriques.
- És necessari introduir en els discursos informatius elements de reflexió que permetin contemplar la immigració com un fenomen comú de desplaçament de població, i no com una amenaça. O bé que permetin exercicis tan elementals com el de plantejar que la condició de persona immigrada és, per definició, transitòria i que si generalment es perllonga és per la precarietat dels mecanismes polítics, socials i culturals d'incorporació.
- Cal evitar l'associació automàtica, explícita o implícita, entre els fluxos migratoris i la violència, la marginalitat, el desordre o la delinqüència, sense contextualitzar-los o sense analitzar-ne les causes profundes. Convé potenciar les informacions positives que involucrin la població immigrada sense menystenir la veritat o que puguin suggerir la construcció d'una realitat emmascarada. Les autoritats, els mitjans de comunicació i els/les professionals tenen el deure de no ocultar la veritat i de servir el dret a la informació, però també comparteixen la responsabilitat social de promoure la convivència en un context de llibertat, pluralitat i civisme.

Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC).

Barcelona, juny de 2002.

ACTIVITAT 11

Una imatge per a la immigració

OBJECTIUS

- Avaluar el tractament que fan els mitjans de comunicació de la immigració.
- Reflexionar sobre com els mitjans de comunicació són transmissors d'estereotips i prejudicis.
- Posar en evidència que les fotografies que acompanyen les notícies o que habitualment s'exposen són, en si mateixes, transmissores d'un imaginari empobrit i violent de la immigració.

TEMPS ESTIMAT PER L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Anar a la pàgina web de Google (www.google.es), seleccionar l'opció de recerca d'imatges i escriure la paraula immigració.

- Quines són les primeres imatges que veiem?
- Quin imaginari transmeten de la immigració?
- Si algú que no té cap idea preconcebuda sobre què és la immigració fa aquesta recerca, quina imatge penses que en trauria?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

A l'activitat anterior ja hem fet al·lusió a com els mitjans de comunicació transmeten i reforcen els prejudicis sobre la immigració. En recomanem, per tant, la lectura abans de fer aquesta activitat. Així i tot, aquesta és una activitat més senzilla que l'anterior i que pot ajudar-nos també a reflexionar sobre l'impacte d'un mitjà de comunicació molt concret: Internet.

Internet és un dels mitjans de comunicació amb més impacte en la nostra societat en general i en els/les més joves en particular. Cada cop més hi acudim per informar-nos i formar-nos. No obstant això, aquesta

és una pràctica que no està exempta de perills si no valorem aquesta informació des d'una perspectiva reflexiva i fins i tot crítica. Una eina molt concreta per a la recerca d'informació és la web www.google.es i, de fet, cada cop és més usual introduir qualsevol concepte en aquest cercador per a la recerca d'informació.

D'altra banda, durant aquesta activitat es valora el poder de la imatge en la construcció d'imaginari i estereotips. Les imatges que acompanyen les notícies del diaris, que surten a la televisió o que ens trobem a Internet, poden ajudar a formar un estereotip molt determinat de la immigració. Aquestes fotografies evoquen majoritàriament imaginari de pobresa, marginació, invasió, delinqüència, incivisme, llunyania...

ACTIVITAT 12

El rumor

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre el funcionament dels rumors.
- El nostre paper en la transmissió dels rumors.
- Despertar l'actitud crítica a l'entorn dels rumors que ens puguin arribar.
- Les conseqüències de les falses concepcions.
- Podeu explicar-me alguna situació en la qual un rumor s'hagi escampat sense que sigui veritat?
- Us heu vist mai involucrats/ades en una situació semblant?
- Com us heu sentit?

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Trenta minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Primer es triaran vuit persones, de les quals totes menys una sortiran de la sala. La resta farà de grup observador. La persona que conduirà l'activitat llegirà una sola vegada la història següent a la persona que s'ha quedat.

Una persona està asseguda al terra demanant per menjar alguna cosa calenta. Una senyora s'hi acostava i s'ajup i estén la mà. Un senegalès també s'acosta i li pregunta a la senyora per un carrer. Un home agafa la bossa de la senyora i surt corrents. La senyora avisa ràpidament a la policia i el senegalès surt corrents.

La persona haurà de recordar la història i reproduir-la al company o companya que entri, de la manera més fidel possible a l'original i així successivament. L'última persona l'explicarà al grup observador. El grup observador anotarà totes les modificacions que es vagin produint al llarg de la transmissió de la informació. Al final de l'activitat, per acabar, el grup observador comentarà si té cap relació el primer missatge, el que va donar la persona que conduirà l'activitat, amb l'últim que s'ha transmès. Es debatrà sobre els supòsits de la comunicació i com són transmesos els missatges.

Per dinamitzar el debat es poden fer unes quantes preguntes de reflexió:

- Quins rumors hi ha a l'entorn de la població immigrada? (Exemple: que els/les comerciants estrangers/es no paguen impostos, que l'Ajuntament dóna pisos a les persones immigrades, que si ets estranger/a és més fàcil que et donin una beca de menjador...)
- (En el cas que l'alumnat insisteixi en la veritat d'aquests rumors.) Com ho sabeu? Ho heu vist en persona? Quantes persones immigrades coneixeu que no paguen impostos o que els donen pisos?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Aquesta activitat funciona si es fa amb espontaneïtat i amb un ritme ràpid, es pot adaptar a qualsevol situació, sempre que s'adeqüin els personatges de la història. La història solament serà llegida una vegada per part de la persona que conduirà l'activitat. No es tracta que es reproduïxi la història amb les mateixes paraules, sinó més aviat que no perdi el sentit.

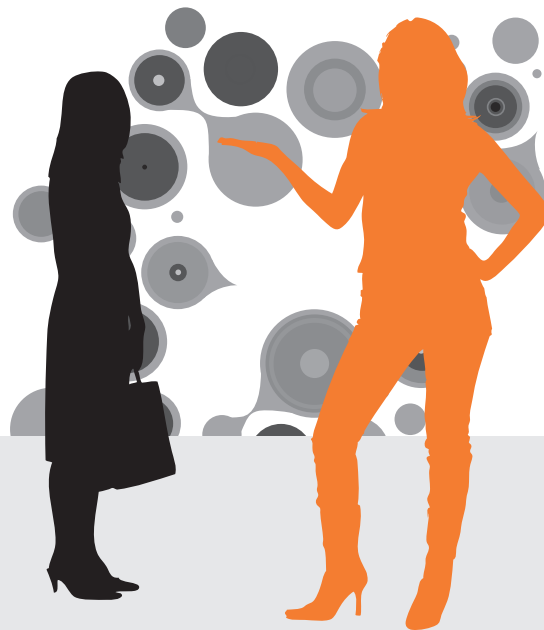
En els últims anys, hi ha hagut una proliferació de rumors i prejudicis envers les minories per raó de la procedència, els costums, les creences o simplement l'aparença física.

De fet, molts rumors parteixen, en un principi, d'un substrat de realitat. No obstant això, el problema sorgeix quan els extrapolem al conjunt del col·lectiu, els exagerem o, simplement, els analitzem en clau essencialista. Aquesta dinàmica pretén posar en evidència que molts dels rumors que escoltem o transmetem són absurdes exageracions o missatges que s'han modificat al llarg del temps.

ACTIVITAT 13

La immigració i l'humor

OBJECTIUS

- Despertar l'esperit crític i reflexionar sobre els nostres propis prejudicis.
- Utilitzar l'humor com a eina per desmuntar les falses concepcions sobre la immigració.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Vint minuts aproximadament.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Un per un es van visualitzant els diferents acudits i es pregunta: què intenta denunciar aquest acudit?

ELEMENTS CLAU PER AL DEBAT: ORIENTACIONS I MATERIALS PER AL PROFESSORAT PER A LA CONDUCCIÓ DEL DEBAT

Desmuntar amb argumentacions racionals, dades i discursos raonats els prejudicis dels altres sovint pot comportar una actitud defensiva de l'altre fins al punt d'aconseguir l'efecte contrari: la seva reafirmació a partir de la defensa.

L'humor pot ser una bona manera de qüestionar-se actituds, maneres de pensar o de fer pròpies. Els mateixos prejudicis, rumors, racisme, paternalisme, determinisme o classisme són aspectes que denuncien aquests acudits en clau d'humor.

Materials

MATERIALS PER L'ACTIVITAT 13

Ferran

Romeu. Norte y sur. Intermón, 1994

Fèlix

Sin firma. www.paisdelocos.com (2003)

Nando

Sin firma. Norte y sur. Intermón, 1994

Materials

Fer. El Jueves, 1158. 4 a 10 agosto 1999

Lluïset. Asociación Derechos Humanos. Nº extraordinario, 1994

Toni. El Jueves, 1318. 28 agosto a 3 septiembre 2002

Sierra y Fabra / Rovira. Pequeñopais, 1-1-2004

Enrich. DDT, 669. 9-3-1964

ACTIVITAT 14

Fem la nostra campanya de sensibilització

OBJECTIUS

- Despertar l'esperit crític i reflexionar sobre els nostres propis prejudicis.
- Fomentar una actitud activa a l'entorn de la sensibilització i el canvi del nostre entorn.
- Reflexionar sobre les idees força que s'han anat tractant al llarg de tot el manual.

TEMPS ESTIMAT PER A L'ACTIVITAT

Treball preparatori a casa.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Un cop fetes la resta d'activitats i dividit l'alumnat per grups, s'ha d'idear un cartell fent servir els recursos que es considerin oportuns (dibuixos, disseny gràfic, collage, fotografia...). Aquest cartell ha de servir per fer dins de l'escola una campanya o exposició de sensibilització sobre el tema dels prejudicis i la discriminació. L'alumnat haurà d'escollir o idear també un eslògan o idea força de la campanya que transmeti alguna de les idees que han anat sorgint durant les sessions.

Materials

MATERIALS PER L'ACTIVITAT 14

Alguns exemples de campanyes o cartells de sensibilització:

“Tus prejuicios son las voces de los otros. Conocelos antes de juzgarlos”

Fundación Secretariado Gitano, 2005.

“Junts”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

“Per la igualtat en la diversitat”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

“Hi ha multitud de combinacions”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

“Trencant la cortina d'estereotips”

Breaking Stereotypes. Exhibition Catalogue
Institució: European Commission, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.

Recull de definicions clau que apareixen a les activitats

Androcentrisme: El terme en si mateix, i des de la seva etimologia, indica el predomini d'allò masculí per sobre del que és femení en qualsevol aspecte d'una cultura. És un supòsit que considera el que és propi i característic dels homes com a centre de l'univers i paràmetre d'estudi i d'anàlisi de la realitat i experiència universal de l'espècie humana. Confon la humanitat amb l'home-baró. És, per tant, una línia contrària al valor de la igualtat. La desigualtat social té tres criteris essencials: el classisme, el racisme i el sexisme. L'androcentrisme és un signe simbòlic del sexisme perquè indica el domini del baró sobre la dona en tots els moments històrics i culturals (Lledò, 2005)

Discriminació: és la distinció, exclusió, restricció o preferència basada en motius varis (sexe, raça, religió, condició social...) el propòsit de la qual o resultat sigui anular o disminuir el reconeixement, preferència o exercici, en les mateixes condicions, dels drets humans i llibertats fonamentals en la política, l'economia, la societat, la cultura o qualsevol altra esfera de la vida pública. (Convenció Internacional sobre la Eliminació de todas las Formas de Discriminación Racial, 1969)

Estereotip: atribució generalitzada de determinades característiques d'alguns membres d'un grup al seu conjunt. Segons això, s'atribueixen qualitats a una persona com a membre d'un grup i no se'l jutja com a individu (Myers, 1995).

Paternalisme naïf: discursos que constantment victimitzen els/les immigrants insistint en el racisme i la intolerància dels altres com a causa de tots els seus mals. Es tracta de discursos xenòfils i ben intencionats, amb un cert sentiment de culpabilitat, però que amb la seva intenció de defensar els/les immigrants poden acabar anul·lant-los com a actors socials responsables.

Prejudici: actitud hostil i desconfiada envers alguna persona que pertany a un col·lectiu, simplement a causa de la seva pertinença a aquest grup (Allport 1954).

Prejudici latent: resposta emocional negativa envers membres d'altres grups en què els sentiments no són tant d'odi i clara hostilitat (propis dels prejudicis tradicionals), sinó més aviat d'una certa incomoditat, inseguretat o, fins i tot, por. El resultat és, més aviat, evitar el contacte amb l'altre grup més que no pas manifestar conductes obertament hostils (Meertens i Pettigrew, 1992).

Racisme: aquell comportament (actituds prejudicials i conductes) que domina o discrimina un ésser humà per certes qualitats considerades inherents a la comunitat a la qual pertany. (Delgado, 1998)

Racisme biològic o tradicional: pressupòsit o creença, científicament descartada, de la superioritat biològica d'uns grups fenotípics o «races» per sobre dels altres (Banton, 1967),

Racisme modern: evoca la declaració de superioritat nacional, explotació o discriminació econòmica de grups o individus dins d'un estat atribuint-los defectes morals, intel·lectuals o socials, que suposadament provenen de la seva dotació «racial» i que per ser innats poden ser fenotípics o construïts (Stolcke, 1994). A diferència del racisme tradicional, l'anomenat nou racisme no justifica la superioritat per les diferències biològiques entre races, sinó per les diferències culturals, i considera difícilment viable la convivència entre cultures (Giménez i Malgesini, 2000).

Sexisme: Ideologia que defensa i reproduïx, a través de l'assignació de diferents i jeràrquics estereotips sexuals, la superioritat d'un sexe sobre un altre i, concretament, la supremacia del sexe masculí i el conjunt de creences que la justifiquen i la mantenen (Mirón, 2004).

Bibliografia de referència

- Allport, G. (1954): *The nature of prejudice*. Cambridge, Mass.: Addison-Wesley.
- Banton, M (1967): *Race relations*. Londres: Tavistock, p. 8.
- Delgado, M (1998): *Diversitat i integració*. Barcelona: Empúries.
- Devine, P.G. (1989): "Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components". *Journal of personality and social psychology*, núm. 56, pp. 5-18.
- Devine, P.G.; Hirt, E.R. i Gehrke, E.M. (1991): "Diagnostic and confirmation strategies in trait hypothesis testing". *Journal of personality and social psychology*, núm. 58, pp. 952-963
- Giménez, C i Malgesini, G. (2000): *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad*. Madrid: Los libros de la Catarata.
- Meertens, R.W. i Pettigrew, T.F. (1992): "Le racisme violé: dimensions et mesure", a M. Wieviorka (Dir), *Racisme et modernité*. París: La Découverte. pp. 109-126.
- Myers, D. (1995): *Psicología Social*. Mèxic: McGraw-Hill.
- Pettigrew, T. F. (1980): "Prejudice" a Thernstrom i Cols. (eds.), *Harvard encyclopedia of American ethnic groups*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Pettigrew, T. F. i Meertens, R.W. (1991): "Subtle racism: its components and measurement", ponència presentada a la Threedays on racism conference, París, França.
- Stolcke, V (1994): "Europa: nuevas fronteras, nuevas retóricas de exclusión". AA.VV. *Extranjeros en el paraíso*. Barcelona: Virus, pp. 235 – 266.
- Lledò, E. (2005): "De llengua, diferència i context". *Quaderns de l'Institut / 3*. Institut Català de les Dones.
- Mirón, Mª D. (2004.): *Las mujeres y la paz. Génesis y evolución de conceptualizaciones, símbolos y prácticas*. Madrid: Instituto de la Mujer.
- *Convención Internacional sobre la Eliminación de todas las Formas de Discriminación Racial* (1969) Oficina de Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos. Disponible en línea: www.ohchr.org

